

«نجوم»؛ در مسیر انفجار ابرنواخته‌ی یا کوتوله سفید شدن؟

(نگاهی به تاریخچه‌ی مجله‌ی نجوم)

علیرضا صبا

دانشجوی کارشناسی مهندسی ماشین‌های صنایع غذایی

پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران

Alireza.saba@ut.ac.ir

فیزیکدان و برنده‌ی جایزه‌ی نوبل فیزیک سال ۲۰۱۷ است. گاهی این نگاه چنان عمیق می‌شود که شاید بشود ساعتها بر سر یک پلان و سکانس فیلم بحث علمی کردا!

یادم می‌آید آن زمان شاید این فیلم تمام فضای علمی ترویجی دنیا و کشورمان را گرفته بود. همه‌جا پر بود از نظرهای متخصصانی که درباره‌ی جزء‌به‌جزء این فیلم صحبت می‌کردند اما همان زمان بود که روزی از کنار غرفه‌ی مطبوعاتی محله‌مان رد می‌شد و مجله‌ای را دیدم که از «روایای سفر میان‌ستاره‌ای» سخن به میان آورده بود. مجله‌ای که به نامش می‌آمد حرفهای مهم، علمی و تازه‌ای داشته باشد. بلی! این چنین بود که من در نوجوانی با «نجوم» آشنا شدم. نمی‌توانی منکر شویم که دیدن آسمان پرستاره‌ی شب دل‌هایمان را برای سفر به دنیای ستاره‌ها به وجود نمی‌آورد. یادم است از کودکی با مجموعه کتاب‌های علمی تخلیق «جهان در قرن ۲۱» سعی در جهت آشنای و خیال‌پردازی هر چه بیشتر از سفر به دنیای ستاره‌ها داشتم. حتی یکی دوبار پایم را فراتر از حد گذاشت و به قول معروف لقمه‌ی بزرگ‌تر از دهانم برداشت و در آن سن کتاب‌های «تاریخچه‌ی زمان» و «جهان در پوست گردو» استیون هاوکینگ را خریدم تا بیشتر با این دنیا آشنا شوم اما انصافاً برای یک نوجوان خواندن آن کتاب‌ها کمی زود بود. «نجوم» درست سرموقع در زندگی‌ام آمده بود. درست در همان لحظه‌ای که به او نیاز داشتم.

یادم می‌آید اواخر سال ۱۳۹۳ بود که تنور فیلم «میان‌ستاره‌ای^۱» حسابی گرم شده بود. گرمای این تنور نه تنها هنرمندان، منتقدان و فیلم دوستان را گرم کرده بود که در جمع دانشمندان و مروجان علم نیز صحبت از نکات و ظرافت‌های علمی فیلم، داغ بود. فیلمی که کریستوفر نولان کارگردانی کرده بود. کارگردانی که به روایت‌های غیرخطی و موضوعات نوآورانه و نگاه معنایی خاصش شناخته شده است. فیلم انگاره^۲ که همین چندی پیش منتشر شد، یادآور تمامی این ویژگی‌ها بود.

میان‌ستاره‌ای اما فارغ از آن روایت غیرخطی و داستان عاشقانه‌ای که داشت، یکی از نوآورانه‌ترین و ظریفترین فیلم‌های علمی تخلی بود. شاید داستانش را همه بدانیم. داستانی که از زمینی که بر اثر تغییرات اقلیمی، دیگر جای مناسبی برای زندگی انسان‌ها نیست، شروع می‌شود. زمینی که در آن گیاهان یکی‌یکی در حال انفراض هستند و امنیت غذایی بشر بیش از پیش مورد تهدید قرار گرفته است. گردوخاک زندگی انسان را مختل کرده است و اینجا است که بشریت باید از آرمان‌گرایی و آرزوهای بلندش دست بکشد و حالا تنها به دنبال راهی برای چند روز بیشتر زندگه‌بودن باشد. به قول خود فیلم: «زمانی عادت داشتیم به آسمان‌ها نگاه کنیم و به جایگاهمان در میان ستاره‌ها فکر کنیم. حال باید به زمین و جایگاهمان میان گردوخاک نگاه کنیم.»

اما امید گویا هیچ‌گاه از انسان روی برنمی‌گردداند! برای چند ناهنجاری گرانشی، موقعیتی ایجاد شده است تا انسان از طریق یک کرم‌چاله به کهکشانی دیگر سفر کند. حال بشریت با دو تصمیم مواجه شده است.

یا همه با هم از زمین برویم و یا تنها، نوع بشر را نجات دهیم!

میان‌ستاره‌ای در میان تمام فرازوفرودهای داستانش، نظریه‌ها و فرضیات علمی حوزه‌ی اخترشناسی و کیهان‌شناسی را با نگاهی نو، بر روی پرده‌ی نقره‌ای می‌آورد. نگاهی که متأثر از نظریات کیپ ثورن،

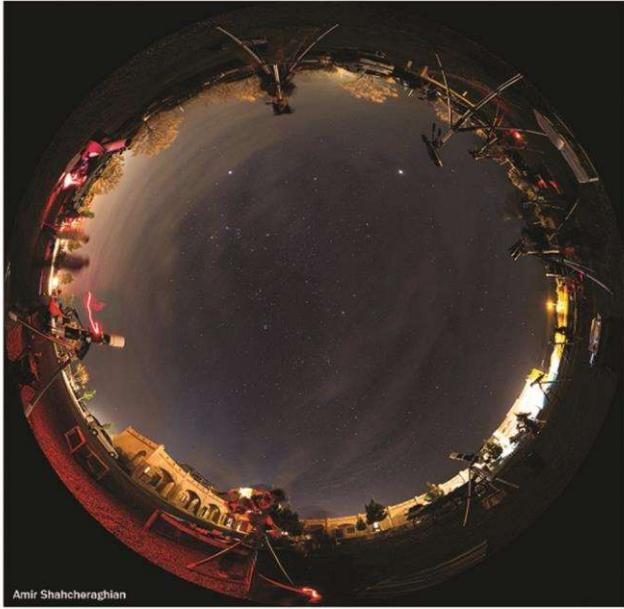

تصویر ۲. تصویرهای روی جلد شماره‌های ۲۶۵ (اسفند ۱۳۹۳) و پس از انتشار فیلم میان‌ستاره‌ای^۱-۲۶۵ (آذر و دی ۱۳۹۶) و پس از کسب جایزه‌ی نوبل توسط کیپ ثورن، نظریه‌پرداز علمی میان‌ستاره‌ای و^۲ (بهمن و اسفند ۱۳۹۶- پرونده‌ای برای جهان‌های موازی با عکس روی جلد فیلم تلقین (Inception)، دیگر ساخته‌ی کریستوفر نولان)- (اختصاصی دلتا)

تصویر ۱. پوستری از فیلم میان‌ستاره‌ای

داستان نجوم

Amir Shahcheraghian

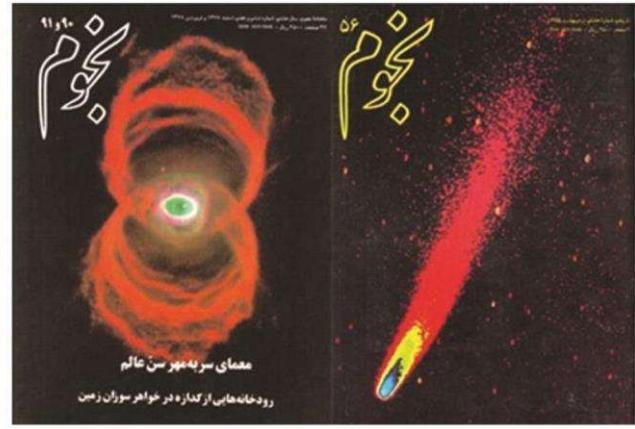
تصویر ۳. رقابت رصدگران در ماراتن مسیه ۱۳۹۳، عکس از امیر شاهچراغیان،
منبع: skypix.org

شاید داستان من و نجوم از اسفند ۱۳۹۳ شروع شده بود اما آن زمان نجوم ۲۴ سال داشت. مجله‌ای که از مهر ۱۳۷۰ و با مدیر مسئولی دکتر رضا منصوری آغاز به کار کرده بود.

رفته‌رفته نجوم به جایی برای انتشار اندیشه‌ی تمام

علقه‌مندان و متخصصان دانش آسمان‌ها شد.

در تمام عمر ۳۰ ساله‌ی نجوم، به جز این یکی دو سال اخیر، این مجله هیچ گاه از روی غرفه‌های مطبوعات پایین نیامده بود. همین باعث شد تا دقیقاً در همان سال ۱۳۹۳ به خاطر انتشار مستمر و تلاش برای ایجاد و رشد اجتماع علمی در عرصه‌ی دانش نجوم، مبارزه با شبکه‌علم و خرافات، پاییندی به معیارهای رعایت دقیق و صحت علمی، علمی کردن زبان فارسی و کوشش در این راه که علم، بخشی از فرهنگ ایران شود، پائزدهمین جایزه‌ی ترویج علم ایران را برنده شود.

تصویر ۳. تصویرهای روی جلد شماره‌های قدیمی مجله‌ی نجوم،

منبع: nojum.ir

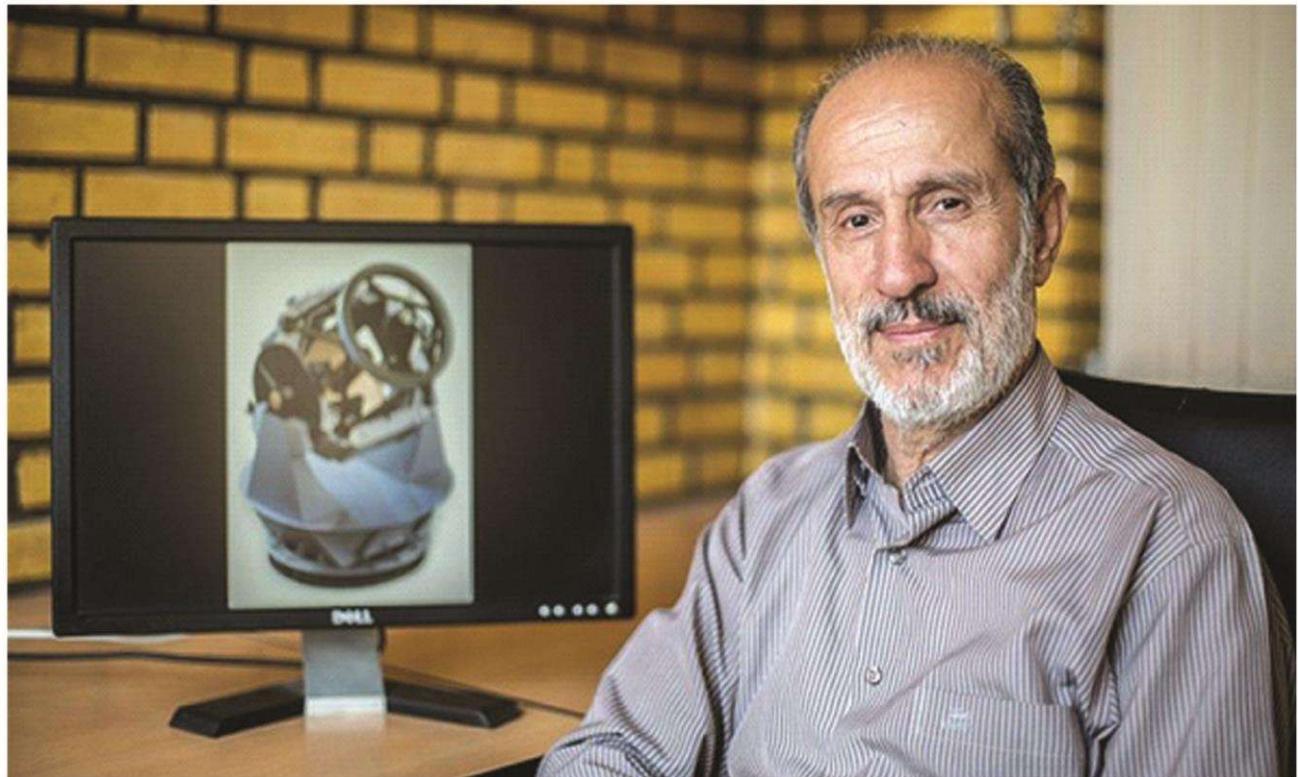
نجوم اما در طول عمرش تنها به انتشار نشریه سند نکرده است. در حقیقت شاید نشریه‌تها یک دلیل برای دور هم جمع شدن عاشقان آسمان زیر یک پرچم باشد. کارگاه‌های آموزشی، نشستهای نقد و بررسی، سفرهای علمی و از همه هیجان برانگیزتر، «ماراتن مسیه» از خدمات این مجموعه به فضای علمی ترویجی کشور بوده است. حتی در سال‌های اخیر هماهنگی برگزاری جنبش‌های ایرانی جستجوی سیارک از سوی مجله‌ی نجوم در جریان همکاری جمعی از منجمان آماتور ایرانی با مؤسسه‌ی همکاری بین‌المللی جستجوی نجومی موجب ثبت و کشف تعداد قابل توجهی از سیارک‌ها و اجرام نزدیک زمین در مرحله‌ی مشروط^۳ شده است.

در این یکی دو سال اخیر و با شیوه کووید ۱۹، حال نجوم کم خوب نیست. گویی که گرمای حضور همیشگی نجوم روی دکه‌ها کم کم دارد سرد می‌شود. البته در این دوران، تارنما و صفحه‌ی اینستاگرام نجوم با انتشار منظم مطلب و اخبار مهم همچویی ستاره‌شناسی و علوم مرتبط و با برگزاری نشستهای زنده‌ی اینستاگرامی، سعی در ایجاد پویایی در این مجموعه داشتند اما کجا است یک نسخه دیگر از نجوم تا دل عاشقانش را به وجود بیاورد؟

برای مردی که «نجوم» را به آسمان رساند

آن دوران علاقه‌مندی‌هایم به خواندن مجله‌های خوبی مثل نجوم رفته‌رفته به دوران دانشجویی منتهی شد. دورانی که می‌شد حتی خودم هم صاحب و مدیر و همه‌کاره‌ی یک نشریه باشم یا به مجموعه‌های دانشجویی و نشریاتی که دارند منتشر می‌شوند کمک کنم. دقیقاً در همین دوران است که می‌فهمم تولید یک نشریه‌ی خوب چه دشواری‌ها و مسیر سختی دارد. مثل همین نشریه‌ای که پیش حضورتان است!

از همین دوران است که هر وقت به نجوم نگاه می‌کنم گامی فراتر از دیدن و ورق زدن یک نشریه برمی‌دارم. به مردان و زنان عاشقی نگاه می‌کنم که هیچ گاه از عشق و علاقه‌شان به نجومی بودن کم نشده است و همیشه برای این عشق تلاش کرده‌اند.

تصویر ۵. رضا منصوری

پژوهشگاه دانش‌های بنیادی، مرکز تحصیلات تکمیلی علوم پایه در زنجان و مرکز نشر دانشگاهی بوده است. ریاست چند دوره‌ی انجمن فیزیک ایران و مجری طرح رصدخانه‌ی ملی نیز در کنار سوابق اجرایی او جا گرفته است اما سمت معاونت پژوهشی وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در دوران اصلاحات نیز یکی دیگر از برگ‌های کارنامه‌ی خدمات منصوری است.

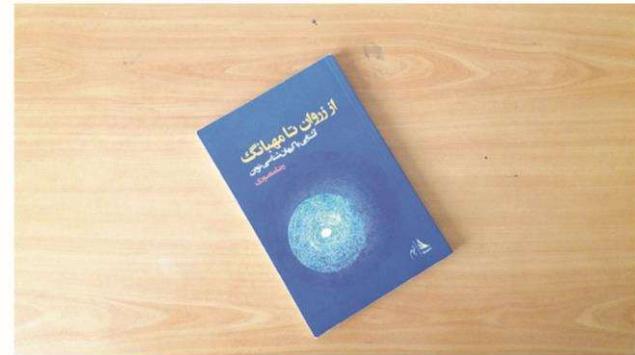
منصوری از آن‌هایی است که گویا لحظه‌ای نمی‌تواند ننویسد! به همین خاطر است که علاوه بر تمام مقالات علمی و کتاب‌های متعددی که در زمینه‌های مختلف فیزیک و کیهان‌شناسی، واژه‌گزینی و حتی سیاست‌گذاری علم و فناوری نوشته است، این روزها در رابطه با موارد مختلفی یادداشت‌هایی را در تارنما و رسانه‌های خود منتشر می‌کند. یکی از این نوشته‌های رشته‌ی فیزیک به دانشگاه وین رفت. منصوری در سال ۱۹۷۲ (۱۳۵۰-۱۳۵۱) مدرک دکتری خود را در فیزیک اخذ کرد. این دانشمند تا سال ۱۹۷۷ (۱۳۵۵-۱۳۵۶) و به مدت ۵ سال استادیار دانشگاه وین بود و پس از انقلاب به ایران بازگشت و در داشکده‌ی فیزیک دانشگاه شریف مشغول فعالیت شد. یکی از فعالیت‌های علمی بر جسته‌ی منصوری، ارائه‌ی نظریه‌ی آزمون نسبیت به همراه سکسل بوده است. وی همچنین پژوهش‌هایی در زمینه‌ی گرانش، نسبیت عالم، سیاه‌چاله‌ها و کیهان‌شناسی انجام داده است. گفتنی است منصوری یکی از پیشگامان همکاری ایران با

سرن، سازمان اروپایی پژوهش‌های هسته‌ای، در پروژه LHC بوده است. همان طور که از دغدغه‌ی منصوری برای ترویج علم و تأسیس مجله‌ی نجوم مشخص است، می‌شود حدس زد که فعالیت‌های این دانشمند پرکار تنها به فعالیت علمی و یا تأسیس مجله‌ی نجوم ختم نمی‌شود. منصوری از پایه‌گذاران برای منصوری که پدر این مجله است، ناراحت‌کننده‌تر است.

در مجموعه‌های دانشجویی این را به خوبی فهمیده‌ام که ممکن نیست مجموعه‌ای پیشرفت کند و فردی مانند پدر یا مادری مهربان و دلسوز همواره پای کار مجموعه نباشد. از این‌رو در میان خیل عظیم عاشقان «نجوم»، دکتر رضا منصوری برای این نشريه جایگاه پدری دارد. فیزیکدان برجسته‌ای که ضمن تدریس در دانشگاه صنعتی شریف، افتخار همکاری در پروژه‌های بزرگ علمی بین‌المللی را دارد. فردی که برندۀ چندین و چند جایزه‌ی علمی است. دانشمندی که ۱۷ دی ۱۳۲۶ (۱۳۴۴-۱۳۴۳) از گشود و دیپلم خود را در سال ۱۹۶۵ (۱۳۴۴) می‌لایدی از دبیرستان رهنمای تهران گرفت و در همان سال برای تحصیل در رشته‌ی فیزیک به دانشگاه وین رفت. منصوری در سال ۱۹۷۲ (۱۳۵۰-۱۳۵۱) مدرک دکتری خود را در فیزیک اخذ کرد. این دانشمند تا سال ۱۹۷۷ (۱۳۵۵-۱۳۵۶) و به مدت ۵ سال استادیار دانشگاه وین بود و پس از انقلاب به ایران بازگشت و در داشکده‌ی فیزیک دانشگاه شریف مشغول فعالیت شد. یکی از فعالیت‌های علمی بر جسته‌ی منصوری، ارائه‌ی نظریه‌ی آزمون نسبیت به همراه سکسل بوده است. وی همچنین پژوهش‌هایی در زمینه‌ی گرانش، نسبیت عالم، سیاه‌چاله‌ها و کیهان‌شناسی انجام داده است. گفتنی است منصوری یکی از پیشگامان همکاری ایران با سرن، سازمان اروپایی پژوهش‌های هسته‌ای، در پروژه LHC بوده است. همان طور که از دغدغه‌ی منصوری برای ترویج علم و تأسیس مجله‌ی نجوم مشخص است، می‌شود حدس زد که فعالیت‌های این دانشمند پرکار تنها به فعالیت علمی و یا تأسیس مجله‌ی نجوم ختم نمی‌شود. منصوری از پایه‌گذاران

که او مقطع تحصیلی کارشناسی ارشد را در رشته مهندسی شیلات و آن هم در پردیس خودمان گذرانده بودا روزنامه‌نگاری فعال که هر وقت خبری در حوزه علم می‌شود، نام او را همراه با مطلبی در روزنامه‌های کشور مشاهده می‌کنیم. دبیری گروه دانش روزنامه‌ی جام جم، حضور در برنامه‌ی آسمان شب، تدریس نجوم و بسیاری از کارهای دیگر تنها بخشی از سوابق سردبیر ساق نجوم و هم‌دانشکده‌ای سابق خودمان بوده است! باک امین تفرشی نیز چهره‌ی شناخته شده‌ی دیگری از آسمان نجوم است. فردی که از نیمه‌های دهه‌ی هفتاد تا نیمه‌های دهه‌ی هشتاد و پس از دکتر منصور وصالی، سردبیری نجوم را بر عهده گرفت. علاقه‌مندان به ترویج علم با برنامه‌ی «آسمان شب» او که از سال ۱۳۸۰ و از شبکه‌ی ۴ سیما پخش می‌شد آشنا هستند.

برایم جالب بود وقتی فهمیدم امین تفرشی نیز از مدرسان رصدخانه‌ی زفارانیه بوده است! آخر می‌دانید؛ یادم است که اولین باری که به خورشید نگاه کردم از دوربین‌های تلسکوپ این رصدخانه بود. رصدخانه‌ای که برای نوجوان‌ها و کودکان خاطره‌ی خوش اولین آشنایی با دنیای نجوم را به همراه دارد. یکی از مهم‌ترین کارهای امین تفرشی، عکاسی نجومی است. تصاویر زیبایی از آسمان ایران که به دست او گرفته شده است و به همت او در سراسر جهان انتشار یافته است. تهییه فیلم‌های مستند علمی در زمینه‌های کسوف با عنوان‌های «سایه در قاره‌ی سیاه» و «سایه در قاره‌ی سفید» و مشارکت در ساخت مستند «جویندگان کسوف» از مهم‌ترین کارهای اوی بوده است. مجموعه‌ی این تلاش‌ها برای او دو افتخار را به همراه داشت. اول و در سال ۲۰۰۹، او توانست جایزه‌ی عکاسی بنیاد لینارت نیلسون را به دست آورد. در سال ۱۳۹۴ نیز به خاطر تلاش‌های نوآورانه در همگانی کردن دانش نجوم توانست جایزه‌ی ترویج علم ایران را دریافت کند. بی‌شك ستارگان بی‌شمار دیگری در آسمان نجوم درخشیده‌اند که امروز نقش به سزاوی در ترویج علم در ایران دارند.

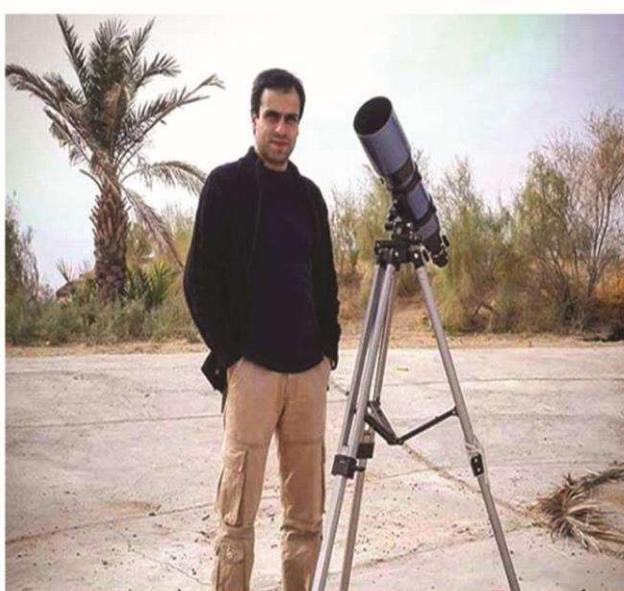

تصویر ۶. تصویر روی جلد کتاب زبان تا ماهواره نوشته دکتر رضا منصوری (اختصاصی دلتا)

«نجوم» ستاره‌ساز!

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نجوم در طول عمر سی‌ساله‌ی خود پرورش استعدادها و الهام‌بخشی به خیل مشتاقان ترویج علم و عاشقان آسمان بوده است. نجوم همواره به عنوان مهدی برای پرورش و بروز استعدادهای جوان ترویج علم و جایی برای کار یادگرفتن و یا حتی کار یاددادن بزرگان بوده است. ستاره‌هایی که از دامان نجوم بزرگ شده‌اند و به آسمان ترویج علم ایران پیوستند، بی‌شمار هستند. نجوم از زمان تأسیش تا امروز، سردبیری توفیق حیدرزاده، منصور وصالی، باک امین تفرشی، محسن ایرجی، شهاب صقری، محمدجواد ترابی و کاظم کوکرم را تجربه کرده است و اکنون کیارا عباس‌زاده سردبیر نجوم است. چهره‌ای که چندین سال است در نجوم فعالیت می‌کند و می‌نویسد. از بین سردبیران نجوم، شخصاً نام دو سردبیر را در جایی غیر از شناسنامه‌ی نشریه‌ی نجوم هم دیده‌ام! البته درست است که هر کدام از آن افراد علاوه بر سوابق درخشانشان، آینده‌ای درخشنان را بیش روی خود داشته‌اند اما نام کاظم کوکرم و باک امین تفرشی بیشتر به گوشم خورده است.

شاید نام کوکرم را به خاطر این که دوره‌ی سردبیری اش در نجوم مصادف شده بود با سال‌های آشنایی من با این مجله، به یادم مانده باشد اما داستان جایی جالب شد که دانشجوی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران شدم و فهمیدم

تصویر ۷. کاظم کوکرم

یکی از مهم‌ترین ویژگی‌های نجوم در طول عمر سی‌ساله‌ی خود پرورش استعدادها و الهام‌بخشی به خیل مشتاقان ترویج علم و عاشقان آسمان بوده است. نجوم همواره به عنوان مهدی برای پرورش و بروز استعدادهای جوان ترویج علم و جایی برای کار یادگرفتن و یا حتی کار یاددادن بزرگان بوده است.

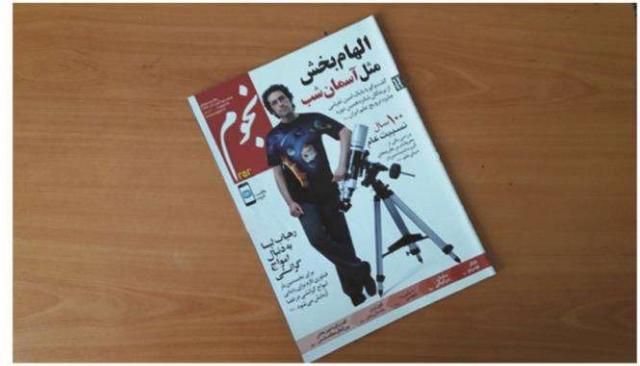
روزنامه‌ها را بباید ولی زمانه عوض شد و اوضاع برای برزوی جوان، مساعد شد. به گفته‌ی خود او: «انقلاب شد و یکی دو سال گذشت و دیدم صاحبان ادعا دیگر عرض‌اندام نمی‌کنند، به خودم قبول‌نمدم که باید مقاله بنویسم. اولین مقاله‌ام در سال ۱۳۵۹ در نشریه‌ی داشمند چاپ شد و به دنبال آن در مجله‌ی علم و زندگی، دانستنی‌ها و ماهنامه‌ی ماشین». همین ماهنامه‌ی ماشین نقطه‌ی عطفی را در زندگی او رقم زد. فعالیت‌های نویسنده‌ی او در دهه‌ی شصت در کیهان علمی ادامه یافت. سرانجام او تصمیم گرفت گامی فراتر بردارد و در سال ۱۳۶۹ مجله‌ی «مرزه‌های بی‌کران فضا» را منتشر کرد.

برزو هرگاه که از مرزه‌های بیکران حرف می‌زد با افتخار می‌گفت که این نشریه اولین مجله‌ی ایرانی بود که کارهای گرافیکی و صفحه‌بندی آن با رایانه انجام می‌شد. مصاحبه با فضانوردان شوروی و ترجمه و انتشار اخبار فضایی رادیوهای امریکا و شوروی هم از نواوری‌های وی در این نشریه بود. متأسفانه این مجله پس از ۴ سال به خاموشی گرایید.

سیروس برزو بیش از ۱۷۰۰ مقاله در نشریه‌های داشمند، دانستنیها، آسمان شب، اطلاعات علمی، نوآور، هواپسا، فضانورد و فناوری فضایی نوشته است. از دیگر فعالیت‌های سیروس برزو می‌توان به تدریس زبان فارسی در دانشگاه‌های روسیه، تأسیس مرکز فرهنگی فردوسی در مسکو و تأسیس و سردبیری ماهنامه «پیوند» به زبان‌های فارسی و روسی اشاره کرد.

برزو دو اقدام بسیار جالب و ارزشمند در ترویج فرهنگ ایران و اسلامی انجام داده است. سال ۱۳۸۵ با کمک پاول وینوگرادوف^۴، فضانورد روس، مجموعه‌ای از کارت‌پستال‌های مینیاتورهای محمود فرشچیان را به ایستگاه فضایی بین‌المللی فرستاد. در سال ۱۳۹۰ هم و پس از بی‌حرمتی یک کشیش آمریکایی به قرآن و با پیگیری‌های او الکساندر کالری^۵، دیگر فضانورد روس، برای نخستین بار قرآن چاپ ایران را به فضای برد. در سال ۱۳۹۲ جایزه‌ی انجمن ترویج علم ایران به او اهداء شد که در اعتراض به بی‌توجهی مسئولان سازمان سازمان مراجعت فضانوردی در ایران از پذیرش آن خودداری کرد.

روحش شاد و راهش پر رهو باد.

تصویر ۸. تصویر روی جلد شماره‌ی ۲۵۲ ماهنامه‌ی نجوم-شماره‌ای که در آن پس از کسب جایزه‌ی ترویج علم ایران با بابک امین تقریبی مصاحبه شده است. (اختصاصی دلتا)

سیروس برزو: ستاره‌ی جاودان آسمان نجوم

درست یادم است که از همان اولین شماره‌هایی که نجومی شده بودم، همیشه داستان‌هایی از فضا و فضانوردان و تاریخ فضانوردی و رویای به اعماق آسمان قدم گذاشتند، در نجوم لبریز بود. همیشه هم تصویر لبخند یک مرد مهربان به نام سیروس برزو در ابتدای هر کدام از این مقالات بود. امسال اما کرونا داغ یادداشت‌ها و مقالات این روزنامه‌نگار فعال و دغدغه‌مند را بر دل‌هایمان گذاشت. ۱۳ مهر ۱۳۹۹ روز غروب این ستاره بزرگ آسمان دانش فضایی بود. مردی خستگی‌ناپذیر که اقدامات بسیاری در زمینه‌ی ترویج دانش فضایی کرده بود.

برزو در ۳۱ خرداد ۱۳۳۲ در شهرستان سرخس استان خراسان رضوی به دنیا آمد. او دبیر آموزش و پرورش بود و بعداً کارشناس وزارت‌خانه‌ی آموزش و پرورش شد. ریشه‌ی علاقه‌اش به فضا و فضانوردی به دوران مدرسه بر می‌گشت. زمانی که ۱۴-۱۳ ساله بوده است و با راهنمایی‌های معلمی که با احترام فراوان از او یاد می‌کرده، جمع‌آوری عکس و اطلاعات درباره‌ی امور فضایی را آغاز می‌کند و در کنار آن به تقویت زبان انگلیسی می‌پردازد. او با اطلاعات زیادی که در این زمینه کسب کرده بود می‌توانست خطاهای مقاله‌های نشریات و

تصویر ۱۰. تصویری از مینیاتورهای استاد فرشچیان در ایستگاه فضایی

تصویر ۹. زنده‌یاد سیروس برزو

در مسیر انفجار ابرنواختری یا کوتوله‌سفید شدن؟

عاشقان نجوم قصه‌ی عمر یک ستاره را خوب می‌دانند! گاهی ممکن است یک ستاره اندک‌اندک تبدیل به یک غول سرخ شود و پس از انفجار تبدیل به یک کوتوله سفید با یک سحابی زیبا باشد و در خاطره‌ها باقی بماند. گاهی نیز پایان یک ستاره، انفجار ابرنواختری و آغاز راه چند ستاره و چندین سیاره دیگر است.

در این سال‌ها مجلات علمی زیادی را دیدم که بر روی دکه‌ها طلوع کردند و بنا به شرایط اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جدید رفته‌رفته غروب کردند. تنها شاید مشابه مرگ یک ستاره، از آن‌ها یک کوتوله سفید با یک سحابی زیبا در یادها باقی مانده است.

اسفند امسال ششمین سالگرد نجومی بودن من نیز فرامی‌رسد در حالی که نجوم امسال سی‌ساله می‌شود. مشاهده‌می‌شود که در سال‌های اخیر مسیر نجوم کمی سخت‌تر طی شده است. نفس‌هایش به شماره افتاده و شماره‌هایش دیر به‌دیر منتشر می‌شود. در این سال‌ها مجلات علمی زیادی را دیدم که بر روی دکه‌ها طلوع کردند و بنا به شرایط اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی جدید رفته‌رفته غروب کردند. تنها شاید مشابه مرگ یک ستاره، از آن‌ها یک کوتوله سفید با یک سحابی زیبا در یادها باقی مانده است. اما مطمئن‌هستم که نجوم این مسیر را طی نمی‌کند. الان که نجوم تازه ۳۰ سال دارد اما حتی اگر سال‌ها بعد بخواهد فرآیند پایان یک ستاره را طی کند مطمئناً مسیر متفاوتی را طی می‌کند. مسیر انفجار ابرنواختری! انفجاری که در طی آن ستاره‌ها و سیاره‌های جدید به وجود می‌آیند. كما اینکه تا همین الان ستارگان جدیدی از دل نجوم در آسمان ترویج علم ایران می‌درخشند. مطمئن‌نم نجوم آن ستاره‌ای است که مرگ پایان او نیست! بلکه آغازگر زندگی ستارگان بی‌شماری در آسمان ترویج علم ایران است. امید دارم که حال نجوم زودتر خوب شود و ما نجومی‌ها هر چه زودتر شاهد شماره‌های جدید این مجله‌ی دوست‌داشتمنی باشیم.

منابع

1. nojum.ir
2. rmansouri.ir
3. tabiat.ir
4. hamshahrionline.ir/news/353887
5. bigbangpage.com